

Piotr Gerber

Recenzja książki *Jak działała Stocznia Gdańska* Andrzeja Trzeciaka i Andrzeja Nawrockiego

Review of the book *Jak działała Stocznia Gdańska* by Andrzej Trzeciak and Andrzej Nawrocki

Piotr Gerber, *Recenzja książki Jak działała Stocznia Gdańska Andrzeja Trzeciaka i Andrzeja Nawrockiego*, „Ochrona Zabytków” 2023, nr 2, s. 191–192.

PRZYGOTOWANA PRZEZ ANDRZEJA TRZECIAKA i Andrzeja Nawrockiego publikacja *Jak działała Stocznia Gdańska. Zachowane elementy dziedzictwa przemysłowego Stoczni Gdańskiej oraz ich funkcja produkcyjna w latach 70. i 80. XX wieku* opisuje proces produkcji statków w Stoczni Gdańskiej oraz związane z nim budynki, budowle i wyposażenie techniczne. We *Wstępie historyczno-technicznym*, autorzy omówili rozwój technologii produkcji statków od początków tworzenia drewnianych jednostek pływających po budowę nowoczesnych okrętów o różnych konstrukcjach stalowych. Omówiono też początki Stoczni Gdańskiej, w tym przedsiębiorstw, z których się wywodziła. W kolejnej części, zatytułowanej *Funkcjonowanie Stoczni Gdańskiej*, opisano etapy reorganizacji stoczni po 1945 roku do czasu zakończenia produkcji. W czytelny sposób przedstawiono zmieniający się proces kontraktowania zamówień budowy i remontów jednostek pływających,

a także przybliżono podstawowe etapy konstruowania statków. Ostatnią część, pod tytułem *Charakterystyka zachowanych obiektów stoczniowych w kontekście ich funkcji przemysłowej i roli w procesie produkcyjnym*, poświęcono zachowanym budynkom i obiektom produkcyjnym stoczni. Opisy, oparte między innymi na unikatowej wiedzy byłych pracowników oraz archiwalnych dokumentach, przybliżają historię tych obiektów, ich funkcje, przebiegające w nich procesy, a także obecny stan i zachowane wyposażenie. Nie pominięto nieistniejących już obiektów. By zwiększyć czytelność wywodu, tekst uzupełniono planami i bogato zilustrowano zdjęciami.

Autorzy przedstawili w książce kolejne etapy powstawania jednostek pływających – od fazy kontraktowania i zawierania umów, przez projektowanie, uzgadnianie zamówienia, magazynowanie surowców i podzespołów, produkcję poszczególnych elementów okrętu, jego wodowanie i wyposażanie, aż do testów morskich. Zmieniający się w czasie proces produkcji statków pełnomorskich o różnym przeznaczeniu był dla autorów podstawą do analizy poszczególnych zachowanych elementów zabudowy byłej Stoczni Gdańskiej wraz z ich wyposażeniem. Scharakteryzowano najważniejsze obiekty wykorzystywane w procesie produkcji, oceniono również stan zachowania ocalałych budynków i budowli technicznych.

W 2019 roku generalny konserwator zabytków opublikował instrukcję dla urzędów ochrony zabytków. Wskazuje ona najważniejsze kryteria oceny do zastosowania przy podejmowaniu decyzji dotyczących ochrony zabytków techniki i opieki nad nimi. Aby dokonać odpowiedzialnej oceny obiektu przemysłowego, trzeba poznać i zrozumieć realizowany w nim proces produkcji. Przejawem takiego podejścia do dużego historycznego zespołu przemysłowego jest opisywana publikacja, co jest jej zaletą. Stanowi też ona dobry punkt wyjścia do prowadzenia badań nad wartościami zabytku techniki, którym jest Stocznia Gdańska. Pozwala bowiem badaczom zrozumieć toczący się tam proces produkcyjny, a w rezultacie umożliwia ocenę zachowanych obiektów, urządzeń i budowli oraz integralności zabytku, jego kompletności i oryginalności, na koniec zaś – określenie wartości całego kompleksu pod kątem objęcia go ochroną. Analiza zabytku techniki poprzez rozpoznanie realizowanych w nim funkcji daje szansę prowadzenia odpowiedzialnej polityki ochrony.

Publikacja *Jak działała Stocznia Gdańska* jest wyjątkowa wśród literatury poświęconej dziedzictwu przemysłowemu. Autorzy pokazali duży, skomplikowany historyczny obiekt przemysłowy w sposób umożliwiający zrozumienie procesu produkcyjnego. Czytelnikom interesującym się zabytkami książka przekazuje wiedzę pozwalającą pojąć specyfikę funkcjonowania stoczni. Z kolei osobom odpowiedzialnym za ochronę zabytków ułatwi ocenę Stoczni Gdańskiej jako zabytku techniki i pomoże w podjęciu decyzji związanych z jego ochroną i szukaniem nowych funkcji dla nieczynnego zakładu. Publikacja może być też wartościowym materiałem do zastosowania przy ocenie podobnych obiektów przemysłowych pod kątem objęcia ich ochroną.

Andrzej Trzeciak, Andrzej Nawrocki, *Jak działała Stocznia Gdańska. Zachowane elementy dziedzictwa przemysłowego Stoczni Gdańskiej oraz ich funkcja produkcyjna w latach 70. i 80. XX wieku*, Gdańsk: Instytut Dziedzictwa Solidarności, Warszawa: Narodowy Instytut Dziedzictwa, 2022.